

Pla d'acollida per a la integració d'adolescents i joves nouvinguts a la ciutat de Sant Boi de Llobregat¹

M. Àngels Marín, M. Àngels Pavón, M. Paz Sandín i Ruth Vilà

Grup de Recerca en Educació Intercultural (GREDI)
Facultat de Pedagogia
Universitat de Barcelona

Resum

L'estudi que presentem té com a primer objectiu conèixer en profunditat les necessitats dels i les adolescents i joves immigrants i la realitat actual dels diferents serveis per a donar resposta a aquestes necessitats. Un segon objectiu ha estat elaborar conjuntament amb els agents socials i les entitats de Sant Boi un pla d'acollida per facilitar la integració d'aquests adolescents i joves, així com la coordinació dels diferents agents, entitats i serveis municipals. Per aquest motiu es planteja una investigació col·laborativa amb diferents agents i entitats representatius del teixit social de la població, i amb els/les tècnics/iques de les diferents regidories de l'Ajuntament (joventut, serveis socials, nova ciutadania, participació i educació). Els objectius generals de la investigació són els següents: a) fer una anàlisi de necessitats dels i les adolescents i joves immigrants de la població de Sant Boi amb referència a la seva participació social; b) realitzar un estudi diagnòstic de l'acollida d'adolescents i joves immigrants en el teixit associatiu i social en el municipi de Sant Boi de Llobregat; c) elaborar un pla d'acollida integral per als i les adolescents i joves nouvinguts a la ciutat de Sant Boi. El disseny de la investigació segueix les fases d'una avaluació participativa. Al llarg del procés s'ha treballat de forma consensuada entre l'equip de recerca i els agents socials de la zona: Administració pública i entitats d'iniciativa

1. Projecte de recerca subvencionat dins de la convocatòria AMIC-2005 d'ajuts de suport a projectes de recerca interuniversitaris i/o intrauniversitaris en matèria d'immigració a Catalunya finançada per la Secretaria per a la Immigració i la Direcció General de Recerca de la Generalitat de Catalunya.

social. L'anàlisi de necessitats i la diagnosi de l'atenció socioeducativa dels i les joves immigrants s'ha desenvolupat a través de dos instruments de recollida d'informació: un qüestionari per als i les joves, fonamentat en un model dinàmic de ciutadania i una entrevista semiestructurada als agents socials de la zona. Les conclusions, les hem classificat segons els eixos i àmbits del nou Programa municipal transversal per a nova ciutadania de Sant Boi i en forma de propostes a partir de les necessitats detectades.

Paraules clau: immigració, programes d'acollida, integració en el teixit social.

1. Antecedents i marc del projecte

La present recerca s'emmarca en una de les línies d'investigació que impulsa el **Grup d'Investigació en Educació Intercultural** (GREDI), que, des de la seva creació l'any 1992, està desenvolupant tasques d'investigació i formació en l'àmbit de l'educació i ciutadania intercultural.

L'antecedent immediat d'aquesta recerca es troba en un estudi diagnòstic extens realitzat per una de les integrants del grup per a conèixer el **Pla d'acollida en centres oberts** en el municipi de Barcelona i en algunes àrees metropolitanes. Com a continuació d'aquest treball es va dissenyar la present investigació centrada en el municipi de Sant Boi de Llobregat, localitat propera a la ciutat de Barcelona. Es va triar aquest municipi a causa de la possibilitat de donar continuïtat als treballs per al desenvolupament d'un pla d'acollida que s'havia efectuat prèviament en aquest municipi.

Durant els mesos de gener a juny de 2005, a l'Ajuntament de Sant Boi es va realitzar un estudi per determinar les àrees de major interès en l'engegada del Pla d'acollida. Aquesta investigació va tenir una orientació clarament sociodemogràfica i, a partir dels seus resultats, es van prioritzar les àrees principals que calia treballar. La recollida de les dades es va efectuar mitjançant entrevistes i qüestionaris a les entitats i els agents socials de la zona, i també a partir de l'anàlisi dels projectes d'acollida de les entitats, i de material bibliogràfic (CRID, Pla estratègic de l'àrea metropolitana de Barcelona, Pla municipal d'immigració, etc.). De les investigacions realitzades es va concloure que a Sant Boi existeix un ampli ventall d'experiències i de projectes que s'han de coordinar per a oferir una millor acollida a la persona immigrada.

2. Finalitats i objectius

L'estudi que presentem ha tingut com a primera finalitat conèixer en profunditat les necessitats dels i les adolescents i joves immigrants, així com la realitat actual dels diferents serveis per a donar resposta a aquestes necessitats. Una segona finalitat ha

estat elaborar, conjuntament amb els agents socials i entitats de Sant Boi, un pla d'acollida per facilitar la integració d'aquests adolescents i joves, així com la coordinació dels diferents agents, entitats i serveis municipals.

Els objectius generals i específics de la investigació han estat els següents:

1. Fer una anàlisi de necessitats dels i les adolescents i joves immigrants de la població de Sant Boi amb referència a la seva participació social.
 - a. Conèixer el nivell de participació d'adolescents i joves immigrants en les entitats socials del municipi.
 - b. Incidir en les experiències d'acollida d'adolescents i joves nousvinguts a les entitats, punts forts i febles en la seva participació a l'entitat.
 - c. Analitzar les inquietuds de participació dels i les adolescents i joves immigrants.
 - d. Analitzar les necessitats socials i educatives dels i les adolescents i joves immigrants de Sant Boi que poden ser ateses des de les entitats socials del seu entorn.
2. Realitzar un estudi diagnòstic de l'acollida d'adolescents i joves immigrants en el teixit associatiu i social del municipi de Sant Boi de Llobregat.
 - a. Conèixer les necessitats socioeducatives en l'acollida inicial dels i les adolescents fills i filles de famílies immigrades destinataris de l'acció de les entitats socials de la zona.
 - b. Conèixer la repercussió de la proposta educativa de les entitats en les necessitats reals tant dels i les adolescents immigrants com del teixit social d'acollida.
 - c. Conèixer la connexió i la intercomunicació entre les diferents instàncies i entitats implicades.
3. Elaborar un pla d'acollida integral per a adolescents i joves nousvinguts a la ciutat de Sant Boi.
 - a. Realitzar un consens a partir d'un estudi diagnòstic de les necessitats reals dels i les adolescents nousvinguts als teixits associatius de la ciutat.
 - b. Promoure un procés participatiu de definició dels objectius estratègics del treball del Pla d'acollida integral.
 - c. Garantir els recursos personals i materials per a poder realitzar un pla d'acollida consensuada quant a participació social per a adolescents nousvinguts.
 - d. Sistematitzar el procés d'elaboració i avaluació del Pla d'acollida integral per a adolescents nousvinguts a la ciutat.

3. Fases de l'estudi

El disseny de la investigació ha seguit les fases d'una avaluació participativa. Al llarg del procés, s'ha treballat de forma consensuada entre les diferents institucions que hi han participat; una d'aquestes, orientada cap a la producció científica o la formació de professionals –en aquest cas membres del Grup de Recerca en Educació Intercultural (GREDI)–, els agents socials que treballen en la zona: Administració pública i entitats d'iniciativa social.

En el quadre següent es mostren les fases a través de les quals s'ha desenvolupat el projecte i s'identifiquen les tasques principals realitzades en cada una.

Fases de l'estudi

Fase I Disseny i entrada al camp	Creació de l'equip de treball coordinat entre universitat, Administració local i entitats socials. Contacte amb informadors i fonts documentals. Revisió i selecció d'instruments de recollida de dades. Es comencen a elaborar els instruments (qüestionari per a joves, guió d'entrevista per a entitats).
Fase II Anàlisi de necessitats i diagnosi de l'atenció socioeducativa	Elaboració i aplicació dels instruments (qüestionari i entrevista semiestructurada). En paral·lel es realitzen dos processos (recopilació d'informació de caràcter quantitatiu –joves– i qualitatiu –entitats i Administració local).
Fase III Anàlisi de dades i interpretació de la informació	Anàlisi quantitativa i qualitativa de les dades obtingudes. Primera aproximació interpretativa a la informació. Identificació de bones pràctiques.
Fase IV Treball col·laboratiu amb Administració i entitats. Prospectiva	Validació dels resultats per part de les persones implicades en la realitat. Aportar des de les responsabilitats de cada participant i en funció dels resultats obtinguts possibles accions en la línia del Programa municipal transversal de nova ciutadania. Perfilar, consensuar i prioritzar conjuntament línies d'intervenció futures.
Fase V Proposta d'intervenció	Integració del treball realitzat conjuntament pels participants en una proposta d'acció articulada al voltant dels eixos: acollida, convivència i participació, espais de col·laboració i formació.

4. Resultats de l'estudi per fases

■ 4.1. Fase I. Disseny i entrada al camp

L'estudi parteix de dues investigacions prèvies, que plantejaven la necessitat d'aprofundir en alguns dels resultats que aquestes havien aportat. La primera va ser un estudi diagnòstic en la demarcació de Barcelona entorn de la realitat de l'acollida d'adolescents i joves nouvinguts en els centres oberts. La segona investigació va ser un estudi diagnòstic també sobre l'acollida de les persones nouvingudes a la població de Sant Boi de Llobregat per part de diferents serveis municipals.

Posteriorment vam poder incorporar en el treball el **Programa transversal municipal de nova ciutadania** aprovat durant l'elaboració del present treball de recerca. Aquest Programa ens ha permès una estructuració nova de les propostes sorgides del Pla d'acollida al teixit associatiu de la ciutat dels i les adolescents i joves nouvinguts a la ciutat en l'última fase del nostre estudi.

■ 4.2. Fase II. Anàlisi de necessitats i diagnosi de l'atenció socioeducativa

En aquesta fase es van elaborar dos instruments per a la recollida d'informació. En primer lloc, un qüestionari per a ser aplicat a adolescents i joves en dos instituts de la localitat, i, en segon lloc, una entrevista semiestructurada per ser aplicada als agents educatius de diferents entitats socials, culturals, esportives, etc. del municipi.

Per fonamentar les dimensions del qüestionari hem partit d'un **model dinàmic de ciutadania**² que incorpora les dimensions principals que han de treballar-se en les institucions educatives. Els components bàsics d'aquest model són els següents:

- El **sentiment de pertinença** a una comunitat
- La **competència ciutadana** orientada a la comprensió de la democràcia i dels drets humans
- La **participació ciutadana**

Des d'aquest marc s'aprofundeix en la vinculació de les persones a la comunitat, en el coneixement i l'exercici dels principis de la democràcia i en la participació en la comunitat com a instrument decisiu per al desenvolupament de l'autonomia personal. Ens hem centrat en el primer i tercer component d'aquest model.

La primera versió del qüestionari es va sotmetre a un procés de validació lògica, a través de jutges, i empírica, aplicant el mateix a un centre escolar. El qüestionari

2. Es pot consultar més àmpliament la descripció del model i la fonamentació de les seves dimensions en l'obra de Bartolomé (coord.) (2002). *Identidad y Ciudadanía*. Madrid: Narcea.

Taula 1. Dimensions i estructura del qüestionari

Dimensions	Indicadors	Núm. d'ítem
Dades d'identificació	Institut	1
	Edat	2
	Sexe	3
	Nivell educatiu	4
	Lloc naixement	5
	Lloc naixement pare/mare	6
	Anys de residència a Catalunya	7
	Religió	8
	Mitjans informàtics	9
	Ús dels mitjans informàtics	10
Convivència	Sensibilitat intercultural	11
	Amistats interculturals	12
	Relacions interculturals, obertura i acceptació d'altres cultures	13
	Avantatges i/o conflictes en les relacions interculturals	
Sentit de pertinença	Identificació cultural	14
	Lloc al qual es vincula	15
Participació	Concepte de participació	16
	Possibilitats de participació	17
	Coneixement de canals de participació	18
	Compromís personal amb la participació	19
	Participació de l'institut	20
	Ús d'espais de participació	21
	Participació espais/grups d'oci	22
	Participació formal en organitzacions, entitats, associacions	23
	Causes de la no-participació en espais de lleure	24
	Causes de la no-participació en associacions o entitats	25
Motius per participar en associacions i entitats	26	

inclou també tres qüestions obertes sobre la participació: facilitats i dificultats específiques o no de la població immigrant i grups en els quals li interessaria participar. El contingut i l'estructura del qüestionari definitiu queden recollits a la taula 1.

El qüestionari es va aplicar a tot l'alumnat de dos instituts de Sant Boi en edats compreses entre 14 i 18 anys. L'aplicació va ser portada a terme sempre per dues persones del grup i el temps total per a cada aplicació va ser d'uns 45 minuts.

□ Disseny i aplicació de l'entrevista als agents socials

Per elaborar les dimensions que havien de tenir en compte en l'entrevista es va prendre com a punt de partida alguns dels resultats del treball anterior sobre el Pla d'acollida en centres oberts de la demarcació de Barcelona. Mentre que, en aquest cas, l'estudi va dirigit a conèixer el treball dels diferents agents i entitats del teixit social de Sant Boi de Llobregat, s'han intensificat les preguntes sobre la descripció del servei i s'han introduït algunes qüestions amb referència a les propostes de futur que suposa l'estudi: predisposició de l'entitat a la formació i al treball en xarxa, detecció de necessitats per a l'elaboració del Pla integral d'acollida i possible nivell d'implicació en aquesta dimensió per part de l'entrevistat/ada i de l'entitat que representa. El guió de l'entrevista es correspon amb les dimensions següents:

- Descripció del servei o recurs: dades d'identificació
- Professionals que treballen en l'entitat o el servei i relacions amb altres tècnics i entitats
- Objectius de l'entitat o servei, població a la qual s'adreça i mecanismes de difusió
- Adequació de l'entitat o servei per a l'acollida d'adolescents i joves immigrants
- Resultats i impacte de l'entitat o servei en les persones beneficiàries

En cadascun d'aquests blocs es van elaborar preguntes guia de forma diferenciada segons els destinataris de l'entrevista: persones d'entitats i recursos que treballen amb població immigrada i personal tècnic de diferents serveis de l'Ajuntament.

■ 4.3. Fase III. Anàlisi de dades: síntesi dels resultats obtinguts a l'exploració diagnòstica

A continuació resumim algunes de les conclusions del diagnòstic de la realitat d'acollida, convivència i participació dels i les adolescents i joves a Sant Boi de Llobregat en el teixit associatiu de la ciutat. S'han agrupat els resultats tant de les entrevistes com del qüestionari, seguint els quatre àmbits del Programa municipal de nova ciutadania:

- 1r àmbit. Recepció i acollida d'adolescents i joves nouvinguts al teixit associatiu de la ciutat
- 2n àmbit. Convivència i participació
- 3r àmbit. Espais de col·laboració
- 4t àmbit. Formació

Per finalitzar, es presenta també un recull de *bones pràctiques* amb les experiències més rellevants del treball per part de les entitats que hem identificat en les entrevistes.

■ **4.3.1. Recepció i acollida d'adolescents i joves nouvinguts a la població (1r àmbit)**

La difusió de les entitats es limita a cartells o díptics informatius. Aquests no estan fets en diferents idiomes (parlarem posteriorment de l'excepció de normalització lingüística) i no hi ha una difusió gaire extensa, per exemple, no s'arriba a instituts ni a llocs freqüentats pels i les adolescents. Es fa servir a centres cívics o a llocs propis de l'Ajuntament o de l'entitat. Cap de les entitats havia emprat el servei de traducció o mediació oficials en aquesta arribada de noves persones usuàries. En alguna ocasió es demana ajut a coneguts de l'entitat o de la pròpia família per a aquesta finalitat, però de forma força puntual.

La majoria d'entitats no disposen de tríptics informatius traduïts a diversos idiomes. La documentació del centre (d'inscripció, informativa, de difusió), en les entitats entrevistades, està únicament en llengua catalana. Només el Servei de Normalització Lingüística fa servir sis idiomes en els tríptics editats (català, castellà, francès, anglès, àrab i xinès). En el municipi hi ha un servei de traducció, però les entitats desconeixen la seva existència.

■ **4.3.2. Convivència i participació (2n àmbit)**

Gran part de les entitats afirmen que les relacions establertes entre la població d'acollida i la població immigrada ha estat positiva. Hi ha un bon ambient amb la incorporació dels nous ciutadans i ciutadanes a l'activitat que s'ofereix. En alguns casos s'han donat de forma puntual enfrontaments on la mateixa entitat ha esdevingut mediatadora o ha optat per defensar la presència de persones nouvingudes a l'entitat. A les entrevistes es fa referència a algunes famílies que van expressar la seva preocupació per la participació d'infants d'altres orígens a l'entitat en activitats concretes que la mateixa entitat ha pogut resoldre. Aquest és el cas de l'Esplai Arrels, l'Esplai Eixida o el F.C. Boisant. Aquestes dificultats no s'han materialitzat en cap actuació de les famílies per marxar de l'entitat o no participar-hi per aquest motiu.

En general, manifesten que es fa difícil arribar a les famílies, sobretot per problemes de comunicació. Hi ha una baixa participació i presència d'adolescents i joves nouvinguts en les entitats. En aquest sentit s'evidencia una clara diferenciació en la participació segons el tipus d'entitat: alta concentració en entitats dirigides a l'atenció especialitzada (centres oberts, serveis específics), i molt baixa en les entitats amb voluntat generalista i de caràcter normalitzador.

Les entitats entrevistades asseguren arribar a les persones destinatàries de la seva actuació en funció de les finalitats previstes. En general es comenta un bon índex de participació dins les mateixes entitats, tot i que expressen la seva necessitat de continuar arribant a més població: augment de grups, nous projectes, necessitats detectades en el treball diari. Des de l'estudi exploratori es detecta la voluntat d'algunes entitats de portar endavant **plans paral·lels** per acostar l'esport al jovent i fomentar la integració; per exemple, **Rugbi de barri**.

Algunes de les entitats comenten la necessitat d'haver-se adaptat davant de l'arribada de població d'altres països. És el cas del Centre Obert Don Bosco, la Fundació Marianao, l'Esplai Eixida, Cultura Viva, l'ONG Fòrum per la Solidaritat, Normalització Lingüística, Càritas Interparroquial, etc. Ho han fet de formes força diferents: adaptació dels programes, iniciació de cursos o serveis nous (Col·lectiu Suma, Projecte Atlas, cursos d'alfabetització). Per a altres entitats, la presència de persones immigrades a Sant Boi no ha suposat cap variació en el seu funcionament com a entitat (entitats de lleure, d'esports i culturals, principalment).

Les facilitats que es donen al col·lectiu nouvingut per a la participació en l'entitat no es diferencien de la resta de la població. En cap de les entitats entrevistades es feia una distinció en aquest sentit. Segons les entrevistes realitzades a entitats que es dediquen a treballar amb adolescents, el mecanisme principal que afavoreix la seva participació és la motivació del mateix adolescent per l'activitat a realitzar. En algunes ocasions és el mateix interès de la família perquè hi participi.

Respecte a l'evolució dels i les adolescents nouvinguts en les entitats d'educació especialitzada no s'aprecia cap diferència amb la resta de persones usuàries: existeix una bona continuïtat i implicació, gran col·laboració en general amb les famílies i un alt grau de satisfacció.

En el cas de les entitats de caràcter més generalista (entitats de lleure i d'esports), es parla d'una dificultat clara d'implicació dels infants i adolescents nouvinguts en la dinàmica de l'entitat. Es mantenen menys temps en el centre i els processos no es finalitzen (no avisen de per què no vénen, els perden la pista...). Hi ha una percepció de manca de continuïtat de l'infant i la seva família en el recurs.

En les entitats dedicades a adults immigrants sembla que l'índex de participació és força positiu i les principals raons per no donar-se la continuïtat són o bé laborals o bé d'obligacions domèstiques que no permeten continuar amb aquest compromís (és el cas de l'Associació Cultura Viva, de Càritas Interparroquial, de Normalització Lingüística o del Fòrum per la Solidaritat).

Les activitats més valorades per la població nouvinguda són aquelles relaciona-

des amb la formació, tant d'adults com d'adolescents o infants, principalment les activitats dirigides a millorar aspectes de la comunicació i la llengua (del total de les entitats, vuit apuntaven en aquesta direcció). Sembla que els aspectes relacionats amb el lleure i la interrelació passarien a un segon pla en la majoria d'entitats, tot i que en alguna es comenta que aquesta motivació també hi és (Centre Obert Don Bosco i Associació Cultura Viva).

La presència de joves nouvinguts a les entitats socials i esportives i de lleure és molt minoritària. La participació i la continuïtat dels i les joves en algunes entitats (per exemple, en esplais) estan directament relacionades amb la seva incorporació al servei en edats inferiors.

En les entrevistes amb les entitats, la resposta més comuna va dirigida a oferir espais de coneixement del nou entorn d'una part (vuit del total d'entitats) i d'interrelació amb la població d'acollida de l'altra. Es parla de participació **normalitzada** en els recursos que facilitin el coneixement mutu i la interrelació com a factors de protecció davant de l'aïllament i la creació de guetos en la població.

La totalitat de les entitats afirma que les activitats que ofereix serien positives per als nous ciutadans i ciutadanes de la població i afirmen que podria ser una bona plataforma de convivència per a tothom (consulteu l'apartat 4.3.5 Bones pràctiques).

□ L'opinió del jovent

Els i les joves han mostrat manca de **sensibilitat intercultural**, especialment els nois. Els i les joves nascuts a altres països presenten puntuacions un xic més elevades, en comparació amb els que sempre han viscut a Catalunya. No obstant això, davant de qüestions referent als amics i amigues, sembla ser que les afirmacions són més properes a la sensibilitat intercultural.

El 85% afirma que conviure amb persones d'altres cultures permet conèixer altres cultures. En canvi, un 62% afirma que la convivència amb persones d'altres cultures provoca més conflictes en el dia a dia. Un 69% no ho troba gens divertit, i un preocupant 61% pensa que fomenta més delinqüència. Únicament les persones que sempre han viscut a Catalunya són les que afirmen obertament que no els agrada la convivència intercultural, mentre que únicament el 6,5% manifesten que els agrada, davant del 25% de nascuts a altres demarcacions o el 22% de joves nascuts a altres països. En tots els casos, l'opció que sembla tenir més eleccions és que cadascú vagi a la seva (53% dels nascuts a Catalunya, 75% a Espanya i 67% a d'altres països).

El 16% dels joves manifesta que no els agrada la diversitat cultural al seu barri, mentre que el 55% diu que *no els importa que hi hagi diversitat cultural si cada un va a la seva*, fent una clara al·lusió a models multiculturals on no es dona relació entre els diferents col·lectius. Si els preguntem de quins països, regions o cultures els

agradaria que fossin els seus veïns del barri, la gran majoria afirmen d'Espanya, Catalunya o altres països europeus. L'origen menys desitjat és el Magreb (únicament el 14% els ha triat com a veïns).

Únicament el 3% dels joves formen part d'associacions culturals. El 15% manifesta pertànyer a grups amb interessos musicals, de dansa, etc. Només un jove ha manifestat pertànyer a un grup de teatre. El 29% dels joves i les joves enquestats manifesta pertànyer a grups esportius, i el 10% pertany a grups de pràctica d'esports urbans. Quant a la participació en associacions o entitats del poble, els joves manifesten resultats similars. El club esportiu és l'entitat amb major freqüència (33%), destacant força de la resta d'alternatives de resposta. El 33% forma part d'un club esportiu. Dos alumnes formen part d'una associació excursionista. Només el 3% dels i les joves formen part d'una entitat ecologista.

Quant als espais d'oci que s'utilitzen amb freqüència, el 86% dels i les joves afirma que és el carrer. Més de la meitat també afirma utilitzar amb freqüència els centres comercials (56%) i els locals culturals (52%). Quasi la meitat dels i les joves expressa la manca d'instal·lacions esportives (44%). Quasi la meitat dels i les joves expressa la manca de transport públic, especialment el nocturn (44%).

El concepte de participació que tenen els i les joves és força restringit a donar opinions (58%), cercar solucions per a problemes (55%) o fer alguna activitat per aconseguir fites (52%). El 33%, per exemple, admet que no ha fet mai cap acció de protesta. Entre els aspectes que més motiven la participació trobem, doncs, el lúdic, *passar-m'ho bé* en el 43% dels casos. Quan es pregunta als i les joves sobre els mitjans de participació que tenen al seu entorn més proper, el 27% no en coneix cap. Aquestes dades corresponen concretament al 25% dels nascuts a Catalunya i al 50% dels nascuts a altres regions. Únicament el 7% afirma haver utilitzat alguna vegada els fòrums per comunicar el que els preocupa. Si es pregunta als o les joves per l'ús d'Internet en les seves accions de protesta, el 74% admet no haver-ho fet servir mai. Només un 46% dels joves i les joves coneix els diaris del poble.

En preguntar als joves i les joves si formen part d'algun grup que es reuneix amb assiduitat per portar a terme activitats comunes, el 37% admet no formar part de cap grup. Els i les joves nascuts en altres països són els que menys en formen part: concretament, el 50% dels i les immigrants diuen no pertànyer a cap grup, mentre que únicament ho manifesta el 25% dels nascuts a altres indrets espanyols o el 38% dels nascuts a Catalunya.

Únicament el 5% manifesta pertànyer a associacions humanitàries. Un 4% manifesta integrar associacions d'ajut al tercer món. Només el 4% afirma fer voluntariat.

El 16% dels i les joves expressen manca d'interès pel que fan les entitats i les associacions.

■ 4.3.3. *Espais de col·laboració (3r àmbit)*

Els i les joves accedeixen a les entitats per boca-orella. D'altra banda, també es donen canals de derivació d'aquells infants i adolescents en situacions descrites de risc social, principalment des dels serveis socials municipals a les entitats especialitzades en medi obert. No existeix una via normalitzada de derivació. Els processos d'acollida pràcticament no s'han adaptat a la presència de nouvinguts. Moltes entitats fan difusió de les seves actuacions i objectius sobretot a les escoles, a l'àmbit formal. Si els nouvinguts no hi són, els àmbits formals educatius no reben aquesta informació.

La totalitat de les entitats entrevistades participen, en major o menor grau, en xarxes estables de participació tant en l'àmbit municipal com en el supramunicipal.

Podríem dir que a les entitats especialitzades en educació social, el nivell d'interrelació i treball comú en xarxes de coordinació és superior a la resta; però en tot cas, cap de les entitats queda aïllada de les entitats del seu sector (esports, lleure, etc.).

La valoració d'aquesta participació per part de totes les entitats és positiva en tant que enriqueix el funcionament de la mateixa entitat i l'ajusta a les finalitats per a les quals ha estat creada. Les grans dificultats detectades en aquest treball en xarxa recauen en la gran inversió de temps en aquestes xarxes de col·laboració, així com la impaciència per la lentitud dels processos que es posen en marxa des d'aquestes.

■ 4.3.4. *Formació (4t àmbit)*

Les entitats comenten tenir un pla de formació propi. Algunes entitats organitzen elles mateixes aquests espais amb els seus voluntaris i voluntàries, i d'altres fan servir formació externa per a aquesta finalitat.

S'ha trobat pràcticament en la totalitat de les persones entrevistades una predisposició cap a l'assessorament o la formació, obertes a possibles propostes externes i en concret en el tema dels **processos migratoris** i **l'educació intercultural**, tot entenent que és un tema interessant de futur per a la mateixa entitat. Totes les entitats veuen com a prioritat la formació dels i les professionals en la interculturalitat. Es tracta d'una demanda reiterada.

■ 4.3.5. *Bones pràctiques*

Entenem que una de les aportacions més importants de la investigació que ens ocupa correspon al recull de bones pràctiques portades endavant des de les entitats amb les quals s'ha treballat a l'estudi. Creiem que poden ser punt de partida per a l'aplicació en altres contextos similars, així com un retorn positiu a les entitats que porten endavant aquestes iniciatives en la seva recerca de qualitat en l'acollida dels i les adolescents i joves nouvinguts a la ciutat. A continuació presentem un petit quadre resum que recull algunes d'aquestes experiències.

Bones pràctiques	Descripció
A. Eix transversal <i>eduquem en la diversitat</i> . Centre obert Don Bosco.	Incorporació de l'educació intercultural, de forma transversal, en els programes educatius del centre.
B. Metodologia assembleària per a la construcció conjunta. Associació Cultura Viva.	Ús de tècniques participatives amb la incorporació de persones d'origen immigrant en el funcionament de l'entitat.
C. Coneixement de diferents cultures. Cal Ninyo.	Donar a conèixer les cultures d'origen de les persones estrangeres, com, per exemple, als nois i noies adoptats internacionalment, a través de tallers de coneixement de cultura i llengua.
D. Beques econòmiques. Esplai Arrels.	Establir un sistema de beques a través de criteris econòmics comuns per tal que ningú no resti fora de l'entitat per qüestions econòmiques. En un percentatge molt elevat es tracta de nois i noies nousvinguts a la ciutat.
E. Incorporació de persones immigrades al grup col·laborador. Fòrum per la solidaritat.	Incorporar persones d'origen immigrant en la dinàmica de l'entitat com a element dinamitzador de la nova ciutadania i la creació d'un espai compartit de treball entre persones nascudes a Catalunya i els nous veïns de la població.
F. Canvis d'objectius en l'entitat. Normalització Lingüística.	Normalització Lingüística varia les persones destinatàries dels seus cursos dels últims 15 anys, incorporant-hi propostes que responguin als reptes que suposa l'acollida de persones d'origen estranger (oferta de cursos, formes d'estudi, horaris...).
G. Formació específica en el camp de la interculturalitat. Fundació Marianao.	Establir un pla de formació per als educadors i les educadores del centre que consideri la formació específica en el camp de l'educació intercultural.
H. Projecte Sinèrgia. Pla de desenvolupament comunitari.	Establir un treball en xarxa que treballi amb les entitats de la zona, facilitant la incorporació d'adolescents nousvinguts a la ciutat a través de l'acompanyament d'aquests i les seves famílies i treballant amb l'entitat en aquesta incorporació.
I. Participació al consell municipal per a la nova ciutadania.	Participar, 19 entitats, en un espai de col·laboració entre Administració local i entitats del municipi que treballen amb població immigrada a Sant Boi de Llobregat.

■ 4.5. Fase V. Propostes d'intervenció per a l'acollida d'adolescents i joves nouvinguts

Es presenten les propostes d'intervenció elaborades segons l'estructura que ens ofereix el Programa municipal transversal de nova ciutadania, ja que són actuacions específiques dins dels objectius generals i específics proposats per a cada àmbit del Programa.

□ 1r àmbit. Recepció i acollida d'adolescents i joves nouvinguts al teixit associatiu de la ciutat de Sant Boi de Llobregat

Pel que fa a l'**accés a la informació**, es proposa:

- 1.1. Edició actualitzada d'una nova versió de l'actual *Manual d'acollida*, ampliant-ne les llengües de redacció. Es proposa que aquest també estigui disponible a la web de l'Ajuntament.
- 1.2. Creació d'un portal d'Internet del món associatiu a disposició de les entitats de la ciutat on de forma actualitzada puguin estar accessibles els recursos de la zona, així com una agenda actualitzada de llur vida associativa.
- 1.3. Participació activa del teixit associatiu en l'actualització de l'apartat Portal d'entitats de la web de l'Ajuntament.

Pel que fa a la **difusió de la informació**, es proposa:

- 1.4. Ús dels locals freqüentats habitualment per persones d'origen immigrant (locutoris, associacions, mesquita...), així com per persones concretes de referència dins de la comunitat a fi de transmetre la informació d'interès respecte al món associatiu de la ciutat.
- 1.5. Bidireccionalitat de la informació a difondre entre Ajuntament i entitats. L'Ajuntament, via entitats, pot fer arribar informació que pot ser d'interès per a la població a través del mecanisme de relació més directa, i les entitats poden fer arribar la informació rellevant de l'associació amb els mecanismes dels quals disposa l'Ajuntament.

Pel que fa al **servei de traducció**, es proposa:

- 1.6. Ampliar el servei, tant en nombre de llengües com en els serveis que en poden fer ús, a les entitats de la població.
- 1.7. Disposar d'una persona responsable del servei configurada com a persona interlocutora vàlida amb aquesta finalitat.
- 1.8. Donar formació específica a les persones encarregades de portar endavant el servei de traducció.

□ 2n àmbit. Convivència i participació

Pel que fa a l'eix d'educació, es proposa:

- 2.1. Potenciar els plans d'entorn i les comunitats d'aprenentatge com a motors dinamitzadors de la introducció d'elements que facilitin l'acollida d'adolescents i joves nous a la població.
- 2.2. Crear espais d'intercanvi i treball comú entre els agents socials que treballen a la mateixa zona (comissions territorials) i espais relacionats amb el mateix àmbit de treball (infància, educació, etc.).
- 2.3. Potenciar les activitats complementàries a l'horari escolar per als i les adolescents dels centres educatius.
- 2.4. Facilitar materials i formar els i les professionals de l'educació per treballar l'educació intercultural en els centres.
- 2.5. Treballar l'educació intercultural i l'acollida de la nova ciutadania en els instituts a partir de l'assignatura d'educació per la ciutadania que tot just s'inicia aquest curs.

Pel que fa al lleure, els esports, l'art i la cultura, es proposa:

- 2.6. Treballar conjuntament amb les entitats de la zona en l'aprovació d'un decàleg de bones pràctiques que pugui incloure de forma prioritària la possibilitat de facilitar l'accés d'adolescents i joves nous a l'oferta associativa, així com l'educació intercultural com a eix de treball en els objectius de les mateixes entitats.
- 2.7. Aprovar un pla estratègic de subvencions municipals per a entitats que pugui afavorir l'assoliment del decàleg de bones pràctiques aprovat amb el teixit associatiu de la zona.
- 2.8. Potenciar, a partir del Pla estratègic de subvencions municipals per a entitats, aquells grups d'adolescents i joves encara no constituïts plenament com a associació, però que a partir d'un objectiu comú aglutinador puguin gaudir de suport de l'Administració local.
- 2.9. Potenciar l'esport com a plataforma de participació de tots els adolescents de la zona de forma independent al seu lloc d'origen a partir de:
 - a) Formació específica amb directius/ives i entrenadors/ores de les entitats esportives per a l'acollida i l'atenció de les persones d'origen estranger, així com d'estratègies d'educació intercultural amb la totalitat de les persones destinatàries.
 - b) Visualitzar trajectòries d'èxit esportiu en esportistes de referència de diferents orígens culturals de la població de Sant Boi de Llobregat.
 - c) Obrir espais esportius d'accés lliure a partir d'instal·lacions escolars en horari complementari al lectiu, on els i les adolescents que tenen de referència l'espai de carrer puguin practicar diferents esports.

- 2.10. Crear la figura de l'educador/a acompanyant proper a l'adolescent que l'ajuda a incorporar-se i a participar en el teixit associatiu de la zona en funció de les seves pròpies necessitats i interessos.

□ **3r àmbit. Espais de col·laboració**

- 3.1. Crear espais de codecisió entre entitats i l'Administració local on poder projectar el treball que cal realitzar de forma conjunta.
- 3.2. Disposar l'Ajuntament com a facilitador i dinamitzador dels espais de col·laboració entre els agents socials de la zona.
- 3.3. Disposar d'espais de col·laboració dels agents socials de la zona a partir de dos criteris de reunió: agents que treballen un mateix territori (comissions per territori) i agents que treballen en un mateix àmbit (infància, adolescència, esport...).
- 3.4. Crear una base de dades comuna per a totes les entitats des del centre de recursos per a les entitats on poder disposar de les informacions rellevants del món associatiu del municipi.

□ **4t àmbit. Formació**

- 4.1. Desenvolupar un pla de formació des del Programa transversal municipal per a la nova ciutadania com a línia transversal entre els diferents plans aprovats des de les diferents regidories de la ciutat.
- 4.2. Articular aquest pla comú a partir de les necessitats formatives detectades en el teixit associatiu de la ciutat i de les persones destinatàries que cal atendre des de les entitats (formació als agents de seguretat, formació en el servei de traducció, en el camp de l'esport, en els centres escolars, etc.).

5. Propostes de futur

L'estudi que presentem ha permès la construcció d'un espai conjunt de codecisió entre l'Administració local i el teixit associatiu, tot tenint el grup de recerca GREDI com a agent facilitador de la tasca encomanada.

Així, aquest espai compartit és valorat per les diferents parts implicades com un pas molt positiu en l'establiment de xarxes de col·laboració comunes que permetin obrir vies de millora en l'acollida de la població nouvinguda a la població, en concret, dels i les adolescents i joves en el teixit associatiu de la ciutat.

D'aquesta forma s'obre un gran repte en la continuïtat del treball encetat amb aquest estudi a partir de l'impuls i la posada en marxa de les propostes realitzades des de les diferents parts implicades.

Així s'estableixen quatre línies futures principals de treball conjunt en aquest espai compartit:

1. Articular la posada en marxa de les **propostes** plantejades en el treball conjunt entre els diferents agents implicats.
2. Articular una **línia transversal** entre els diferents plans locals que donin unitat i sentit unitari al treball des d'un mateix àmbit.
3. Configurar la **formació** com a element motor de canvi dels diferents agents implicats en la posada en marxa de la concreció del Pla transversal.
4. Donar continuïtat a l'**espai de col·laboració** conjunt entre l'Administració, el teixit associatiu i la recerca universitària com a camí de millora continuada en l'atenció a la nova ciutadania. Establir les funcions i les responsabilitats per a cadascuna de les parts implicades en el procés.

Entenem que les parts implicades han establert en aquest procés un compromís no sols amb aquestes línies de treball conjunt, sinó també amb la recerca dels recursos necessaris per a possibilitar la continuïtat de la proposta, tot tenint en compte els rols, les funcions i possibilitats de cadascun dels agents implicats en la concreció del Pla d'acollida dels adolescents i joves nouvinguts al teixit associatiu de Sant Boi de Llobregat.

6. Bibliografia

- Barcena, F. *El oficio de la ciudadanía. Introducción a la educación política*. Barcelona: Paidós, 1997.
- Bartolomé, M. «Identidad y ciudadanía: hacia una sociedad intercultural». *Bordon*, 56, 1. 2004. P. 65-80.
- Bartolomé, M. i Cabrera, F. «Ciudadanía y educación» *Revista de Educación*, núm. extraordinari, 2003. P. 33-56.
- Bartolomé, M., Cabrera, F., Espín, J. V., Del Campo, J., Marín, M. A., Rodríguez, M., Sandín, M. P. *Diagnóstico a la escuela multicultural*. Barcelona: CEDECS, 1997.
- Bartolomé, M., Cabrera, F., Del Campo, J., Espín, J. V., Marín, M. A., Rodríguez, M. *Identidad y ciudadanía: Un reto a la educación Intercultural*. Madrid: Narcea, 2002.
- Bartolomé, M., Cabrera, F., Espín, J. V., Del Campo, J., Marín, M. A., Rodríguez, M., Sandín, M. P., Sabariego, M. *La construcción de la identidad en contextos multiculturales*. Madrid: CIDE, 2000.
- Bartolomé, M., Folgueiras, P., Massot, I., Sabariego, M., Sandín, M. P. *¿Construimos Europa?. El sentimiento de pertenencia desde una pedagogía de la inclusión*. Madrid: Consejería de Educación de la Comunidad de Madrid, 2003.

- Bartolomé, M., Marín, M. A. «Las identidades cívicas y culturales: ejes clave para la construcción de una ciudadanía intercultural». A: Sacavino, S. (coord.) *Identidad(es) y Ciudadanía Intercultural. Desafíos para la Educación*. Rio de Janeiro: Novamérica, 2005.
- Cabrera, F. «Hacia una nueva concepción de la ciudadanía en una sociedad multicultural». A: Bartolomé, M. (coord.). *Identidad y ciudadanía*. Madrid: Narcea. 2002a. P. 79-104.
- Cabrera, F. «Qué educación para qué ciudadanía». A: Soriano, E. (coord.) *Interculturalismo, proyectos programas y educación*. Madrid: La Muralla. 2002b. P. 83-138.
- Cabrera, F., Espín, J. V., Marín, M. A., Rodríguez, M. «Diagnóstico de la identidad étnica y la aculturación». A d. a. *La construcción de la identidad en contextos multiculturales*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, CIDE. 2000 P. 21-120.
- Cabrera, F., Espín, J. V., Marín, M. A., Rodríguez, M. «La juventud ante la ciudadanía». *Revista de Investigación Educativa*, 23, 1. 2005. P. 230-258.
- De Lucas, J. *Globalització i identitats*. Barcelona: Pòrtic, 2003.
- Folgueiras, P. *De la tolerancia al reconocimiento: programa de formación para una ciudadanía intercultural*. Tesis doctoral inédita. Universitat de Barcelona, 2005.
- Folgueiras, P. i Sandín, M. P. «La introducción de la dimensión europea en el currículum de l'Educació Secundària Obligatoria: una experiència d'avaluació participativa». *Temps d'Educació*, 2n. semestre 2002, 1r. semestre 2003. P. 141-157.
- García, S. i Lukes, S. *Ciudadanía: justicia social, identidad y participación*. Madrid: Siglo XXI, 1999.
- Jiménez, M. *Menores inmigrantes marroquíes no acompañados en Andalucía: El caso de Sevilla. De 1996 a 2000*. Ponència II Congreso sobre la Inmigración en España. Madrid, 2000.
- Marín, M. A. «La construcción de identidades cívicas y culturales en la sociedad red». A: Soriano, E. (coord.). *La interculturalidad como factor de calidad educativa*. Madrid: La Muralla, 2005b. P. 133-170.
- Marín, M. A. «La construcción de la identidad en la época de la mundialización y los nacionalismos». A: Bartolomé, M. (coord.) *Identidad y ciudadanía: un reto a la educación intercultural*. Madrid: Narcea, 2002.
- Marín, M. A. «La dimensión europea de la educación». A: Chacón, I. M. (coord.) *Identidad Europea. Individuo, grupo, sociedad*. Bilbao. Universidad de Deusto, 2003. P. 81-96.
- Marín, M. A. *L'educació intercultural*. Guix. Elements d'Acció Educativa, 302. 2004. P. 10-15.
- Marín, M. A. «Les dinàmiques identitàries en les societats multiculturals postmodernes: nous reptes per a l'educació». *Revista Catalana de Pedagogia*, 3. 2004. P. 75-92.
- Marín, M. A. «Identidad y multiculturalidad». A: Martínez, I. (ed.). *Elogio de la diver-*

- sidad: estudio interdisciplinar de las migraciones*. Salamanca. Publicaciones Universidad Pontificia de Salamanca, 2005a. P. 117-153.
- Marín, M. A. «Tratamiento de la interculturalidad en Educación Primaria». T. Pozo (coord.). *Investigación Educativa: Diversidad y escuela*. Granada. 2001. P. 223-258.
- Marín, M. A., Cabrera, F., Espín, J. V., Rodríguez, M. «Identidad en contextos multiculturales». A: Candau, V. M. (coord.) *Multiculturalismo i Educaçãõ: questões e propostas*. Vozes (Brasil), 2002.
- Marín, M. A., Rodríguez, M. «La construcció de la identitat europea: dimensions educatives». *Temps d'Educació*, 27, 2. 2003. P. 121- 140.
- Pinxten, R. *Identidad y ciudadanía: personalidad, socialidad y culturalidad*. Barcelona: Fundació CIDOB, 1999.
- Sandín, M. P. *Identidad e interculturalidad. Materiales para la acción tutorial. Primer ciclo de ESO*. Barcelona: Laertes, 1998.
- Sandín, M. P. «Una experiencia de intervención en el ámbito de la orientación multicultural desde la investigación-acción». A: Bisquerra, R. i Álvarez, M. (coord.), *Manual de orientación y tutoría*. Barcelona: Praxis, 1998. P. 29-41
- Sandín, M. P. «La socialización del alumnado en contextos multiculturales» (2a ed.). A: Essomba, M. A. (coord.). *Construir la escuela intercultural. Reflexiones y propuestas para trabajar la diversidad étnica y cultural*. Barcelona: Graó, 2002. P. 37-45.
- Siguan, M. *Immigración y adolescencia. Los retos de la interculturalidad*. Barcelona: Paidós, 2003.
- Tornos, A. *Posibilidades y métodos para un diagnóstico de la integración de los inmigrantes*. II Congreso de la Inmigración en España. España y las migraciones internacionales en el cambio de siglo. Madrid, 2000.
- Vilà, R. «El desarrollo de la competencia comunicativa intercultural en una sociedad multicultural y plurilingüe: una propuesta de instrumentos para su evaluación.» A: Perera, J. (ed.) *Plurilingüisme i educació: els reptes del segle XXI. Ensenyar llengües en la diversitat i per a la diversitat*. Barcelona: ICE, 2003.
- Vilà, R. «Es pot avaluar la competència dels adolescents en la comunicació intercultural?» *Temps d'educació*, 27. 2003. P. 53-72.
- Vilà, R. «La competencia comunicativa intercultural en Educación Secundaria Obligatoria: Escala de sensibilidad intercultural». A: Soriano, E. (ed.) *Perspectivas teórico-prácticas en educación intercultural*. Almería: Publicaciones de la Universidad de Almería, 2003.
- Vilà, R. «La comunicación intercultural en Educación Secundaria Obligatoria: Test de competencia comunicativa intercultural». A: Buendía, L. P., González, T. D., Sánchez, C. A. (ed.) *Investigación y Sociedad*. Granada: Aidipe, 2003. P. 1.181-1.188.
- Vilà, R. «La sensibilidad intercultural, una competencia básica en la educación para una ciudadanía intercultural: un estudio diagnóstico en el primer ciclo de la